

Výroční zpráva o činnosti lektorátu UJ v Polsku za akademický rok 2011/2012 pro Dům zahraničních služeb

Lektorát: Jagelonská univerzita v Krakově, Ústav slovanské filologie, Katedra českého a lužického jazyka

Lektorka: Mgr. Jitka Lukášová

Akademický rok: 2011/2012

Ústav slovanské filologie (Instytut Filologii Słowiańskiej, dále jen IFS) prochází v současné době výraznou transformací. Vzhledem k silícímu konkurenčnímu boji mezi univerzitami, klesajícímu počtu studentů a kvůli zvýšení atraktivity studijních programů je v současnosti zřejmý odklon od tradičního chápání absolventa lingvistického oboru k tzv. „kulturologovi“ nebo všeobecně kulturně vzdělanému slavistovi.

Všechny tyto změny jsou motivovány snahou IFS o přežití. V Polsku bylo studium tradičně jednooborové, bylo však možné studovat i obory dva. Od září 2012 vstupuje v platnost nový zákon, který s sebou nese povinnost platit za druhý obor. Vzhledem k tomu, že studenti si bohemistiku z osmdesáti procent vybírali právě jako druhý obor, očekává se další úbytek studentů.

Potřeba změn se odrazila i ve zvolení nového vedení IFS v květnu tohoto roku. Studijní programy, jejichž obsah byl v posledním roce poměrně výrazně změněn (tvořili jsme nové sylaby), se snaží nabídnout co nejvíce předmětů společných pro všechny slovanské jazyky. Jednotlivé předměty proto nejsou vyučovány ve studovaných jazycích, ale v polštině, což má vliv na pokles kvality komunikační kompetence studentů navštěvujících „lektoráty“, tj. jazyková cvičení z češtiny pro cizince i češtiny jako cizího jazyka. Tradiční „Týdenní zimní jazykový pobyt v Piwnicznej“, o kterém se zmiňoval ve své zprávě předchozí kolega-lektor, byl z finančních důvodů zrušen.

Vzhledem k tomu, že studenti musejí na konci studia odevzdávat několikastránkové resumé svých bakalářských a magisterských prací v češtině (3-5 stran u bakalářské práce, kolem 15-20 stran u magisterské práce), dostává se lektor do kuriózní situace: v pojetí IFS není lektor „akademickým pracovníkem“ a náplní jeho předmětů je zlepšování řečových dovedností a jazykových znalostí spojených s praxí. Za daných okolností je lektor jakoby samozřejmě nucen vyučovat jak literárněvědnou, tak lingvistickou terminologii a věnovat velkou pozornost výuce odborného stylu, tj. mnohonásobně navýšit počet konzultačních hodin. Je zřejmé, že najít hranici mezi teoretickými znalostmi a praktickým použitím jazyka v lektorátech není zcela snadné.

Počet výukových hodin týdně: 18 = 9 lektorátů po 90 minutách

Počet vyučovaných studentů: 61 studentů (velikost skupin podle ročníků: 17 + 12 + 7 + 12 + 13)

Charakteristika vyučovaných ročníků

Lektor vyučuje ve všech ročnících oborových bohemistů. Studenti přicházejí na univerzitu s nulovou znalostí jazyka, povinností lektora je dovést je po prvním ročníku bakalářského studia na úroveň A2/v recepci B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (dále jen SERR), na úroveň B1 a B2 podle SERR, a ve třetím ročníku dokonce (s celkově nedostatečnou hodinovou dotací) na úroveň C1 podle SERR po absolvování bakalářského studia. Situace v těchto třech ročnících je relativně stabilní, v příštím roce by měl být navýšen nedostačující počet hodin v třetím ročníku, aby bylo možné se ideálu úrovně C1 podle SERR alespoň přiblížit.

V prvních třech ročnících vyučuje lektor společně s kolegou, stálým lektorem IFS, dr. Petrem Jokešem. Hodinová dotace je v současnosti dělena tak, že dvě třetiny hodin vede lektor MŠMT a jednu třetinu dr. Jokeš. V prvním a druhém ročníku magisterského studia vyučuje pouze lektor MŠMT.

V prvním ročníku magisterského studia je situace výrazně odlišná od bakalářského studia. Homogenní skupiny studentů UJ jsou doplňovány zájemci z dalších univerzit. Jsem proto nucena konstatovat, že úroveň 4. ročníku byla velmi nesourodá a zahrnovala rozpětí od B1–B2 podle SERR. Výuka v takovéto skupině vyžaduje skutečně zkušeného vyučujícího.

Vedení IFS povolilo studium v magisterském programu jednomu studentovi bez předchozí znalosti češtiny, takže jsem byla nucena věnovat se mu v mnoha speciálních konzultacích. Vyučovanou skupinu lze proto charakterizovat spíše jako A1–B2 podle SERR. Domnívám se, že je zřejmé, jaký vliv na atmosféru ve skupině a kvalitu výuky má přítomnost takového studenta ve výuce a jak vysoké nároky tato situace klade na vyučujícího, zejména při tvorbě materiálů i v průběhu výuky samotné. Obávám se však, že vzhledem k aktuálnímu počtu studentů hlásících se do 4. ročníku (tři osoby), se daný problém může opakovat, popř. hrozí, že se ročník neotevře.

Na druhou stranu je nutné zmínit, že studenti-bohemisté jsou ke studiu motivovaní, o výuku mají zájem, připravují se na ni a v seminářích dobře pracují.

Změny v závěrečných zkouškách z jazyků na IFS

Změnou prošel v letošním akademickém roce systém zkoušek. Společně s kolegyněmi-lektorkami z ostatních kateder IFS jsme na základě mezinárodních standardizovaných zkoušek, jejichž jsme certifikovanými zkoušejícími (např. TELC, FCE, TOEFL, čeština jako cizí jazyk na úrovni B1 a B2 a maturit z cizích jazyků) obměnily starší verze zkoušek IFS a sjednotily jsme

systém jejich hodnocení pro všechny jazyky. Zkoušky jsou nyní nejen transparentnější, ale u jednotlivých subtestů je zřejmé objektivnější nastavení reliability, validity a především kritérií evaluace.

Výukové materiály

V Krakově je tradičně používaná učebnice napsaná kolegou dr. Petrem Jokešem, která tvoří osnovu výuky v prvním a části druhého ročníku bakalářského studia. Její největší výhodou je kontrastivně-lingvistický přístup při prezentaci výukového materiálu.

Převážnou většinu materiálů si ale musí lektor vytvořit sám, což je skutečně odborně i časově náročné, zejména vzhledem k tomu, že výběr učebnic pro výuku češtiny jako cizího jazyka vhodných pro slovanské mluvčí je velmi omezený a učebnice vytvořené pro Neslovany jsou s výjimkou drilovacích cvičení nevhodné. Lektor se proto (zejména na nižších úrovních znalosti českého jazyka) musí snažit – vzhledem k blízkosti vyučovaných jazyků – studovat odbornou polsko-českou literaturu, hledat shody, odlišnosti a vycházet při výuce z typologie studentských chyb, aby znal příčiny chyb a mohl je odstraňovat. Toto považuji za významné specifikum výuky blízkce příbuzných jazyků.

Dalším již zmíněným důvodem pro tvorbu vlastních výukových materiálů jsou v podstatě heterogenní skupiny (jak národnostně, tak úrovně) v magisterském studijním programu. Sylaby zahrnují povinné používání multimediálních pomůcek pro češtinu, které pro (vysoké) úrovně komunikačních kompetencí vyučovaných na IFS v češtině jako cizím jazyce neexistují, a jejich zpracování a příprava záleží zcela na lektorovi.

Mám možnost porovnat situaci v Krakově se svou zkušeností z Varšavy, kde lektor vyučoval pouze ve dvou ročnících a měl mnohem větší prostor výuku lépe provázat a připravit si ji. Lze konstatovat, že situace lektora v Krakově je z hlediska výuky výrazně časově i profesně náročnější.

Seminární projekty

V rámci seminářů proběhly úspěšné studentské projekty, které jsou sice časově náročnější a vyžadují setkání mimo výuku, ale lze je velmi dobře využít jako motivační nástroje: překlad titulků ke krátkým animovaným filmům, tvorba titulků k písňovým textům. Nepodařilo se zatím zrealizovat krátký filmový dokument.

Mimovýuková činnost

Pravidelná mimovýuková činnost zahrnovala: pořádání večerů s českou písničkou (obvykle jednou za měsíc); pořádání filmových večerů (obvykle jednou za měsíc); večerní setkání se studenty v kavárně nebo v hospodě, navázání na úspěch tzv. „českého stolu“ pana Balíka (obvykle

dvakrát za měsíc). Do mimovýukové činnosti bych zahrnula i konzultace věnované jak jazyku, tak kultuře a realitám, které přesahovaly objem běžné práce vysokoškolského vyučujícího (několik celých pracovních dní v měsíci).

V prosinci roku 2011 jsme se studenty nacvičovali a sehráli divadelní představení, Rakovnickou divadelní hru.

Podařilo se také dostatečně jazykově vybavit studenty odborným stylem a uskutečnit s nimi katedrální **studentskou konferenci** na téma Moderní tendence a současný stav bádání v české a polské cimeranologii, která se setkala jak u studentů, tak u vedení IFS s kladným ohlasem. Rádi bychom v této aktivitě pokračovali.

V dubnu jsem zajistila v rámci meziuniverzitní spolupráce tří denní **pobyt** předního českého literárního kritika **doc. PhDr. Vladimíra Novotného, Ph.D.**, z Univerzity Pardubice (odkaz na Portálu české literatury: <http://www.czechlit.cz/autori/novotny-vladimir/>), který měl na IFS přednášku o moderní české literatuře po roce 2000. Přednáška byla kolegy i studenty hodnocena jako velmi přínosná.

V červnu jsem organizovala pětidenní **pobyt a autorské čtení básníka Mgr. Jana Sojky** (<http://www.czechlit.cz/autori/sojka-jan/>; cena Bohumila Polana za poezii v roce 2007). Jeho básně jsme v seminářích přeložili do polštiny a autorské čtení se setkalo s velkým úspěchem, přišli téměř všichni studenti IFS, bylo prodáno přes dvacet knih. Díky úspěchu této akce se budeme snažit zajistit na podzim návštěvu tří divadelníků z plzeňské neprofesionální divadelní scény.

Na závěr této části bych chtěla poděkovat kolegům z Bielsko-Bialej, kteří v letošním roce uspořádali tradiční překladatelskou soutěž. Díky konzultacím nad překlady textů jsem měla možnost vidět, nakolik je pro studenty soutěž důležitá a motivační.

Aktuální sídlo lektorátu: Bydgoska 19B, 30-560 Krakov, Polsko

V únoru 2012 proběhlo v průběhu jednoho týdne předem neohlášené stěhování do velmi malých prostor. DVD a nejcennější knižní publikace jsem přenesla do bytu lektora, ostatní knihy jsem všechny sbalila a přestěhovala do nové kanceláře. Firma, která náš institut stěhovala, byla najata pouze na převezení materiálů, nikoli jejich přenášení či úklid.

V současnosti je sídlo Ústavu v prostorách bývalého zdravotního střediska, Katedra českého a lužického jazyka sídlí v bývalé masérně. Kolega lektor v minulé zprávě uváděl, že místnosti, v nichž probíhá výuka, mají plochu asi 17 m², nyní je plocha ještě menší.

Technické zázemí lektorátu

Technické vybavení Katedry českého a lužického jazyka představuje jeden počítač pro všech osm členů katedry, s přístupem k internetu. IFS zajišťuje lektorům jeden balík papíru na semestr a určitý počet kopií zdarma. Za celý letní semestr se bohužel nepodařilo zprovoznit moderní

elektronickou tabuli. Jsem proto velmi vděčná za technickou podporu DZS (zapůjčený notebook). Kdybych jej neměla, vedla bych výuku celý semestr pouze s papírem a plastovou deskou o velikosti 100 x 50 cm.

V Plzni 30. 7. 2012

Jitka Lukášová